

**ДІАГНОСТИКА СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО
КОМПОНЕНТА ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ
МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖІВ**

Ярослав Остафійчук, Ганна Презлята, Богдан Мицкан

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Постановка проблеми. На сучасному етапі соціально-економічних та екологічних змін останнього десятиліття спостерігається погіршення здоров'я нації. Відповідно у державі підвищуються вимоги до професійної підготовки майбутніх медичних працівників, здатних піклуватися як про власне здоров'я, так і про здоров'я інших людей.

У зв'язку з вищевикладеним, сьогодні виникає потреба перегляду цілей і якості валеологічної грамотності студентів медичних закладів. У контексті вимог нормативно-правових документів на порядок денний вищих навчальних закладів виноситься проблема – створення умов для формування здоров'язбережної компетентності студентської молоді [4]. Ефективним підходом у вирішенні зазначеної проблеми, на думку значної частини вчених [5, 8], є міжпредметна інтеграція, яка спроможна створити у свідомості людини цілісний образ здоров'я та шляхи його збереження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз матеріалів наукових досліджень О. Овчарук [7], І.Є.Швець [9] засвідчують, що формування валеологічних компетенцій у вищій школі України в основному проходить у процесі вивчення окремих предметів і позапредметних видів діяльності (практики, творчі роботи тощо). На сьогоднішній день вони не сформульовані як цілі і результат навчання. На наш погляд, основною технологічною причиною цього підходу є відсутня взаємодія викладачів, які здебільшого реалізують свою професійну діяльність у царині однієї навчальної дисципліни, тому інтегративний підхід до навчання нині не тільки актуальний, але й перспективний. При цьому для забезпечення цілісності і ефективності професійно-валеологічної підготовки майбутнього медичного працівника міжпредметна інтеграція медико-біологічних, гуманітарних, психолого-педагогічних і методичних навчальних дисциплін повинна здійснюватися на підставі ведучих системоутворюючих понять та ідей становлення людини у здоров'яхоронній професії. Такий підхід має складну структуру і включає три основні інтеграційні компоненти: знанєвий (когнітивний), емоційно-ціннісний та поведінковий, які складають основу розробленої нами моделі формування валеологічних компетенцій студентів медичних коледжів у процесі фізичного виховання.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» відповідно до Зведеного плану науково-дослідної роботи Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту у сфері фізичної культури і спорту на 2006-2010 р.р. в межах теми 3.1.1. «Теоретико-методичні та програмно-нормативні основи фізичного виховання учнів та студентів» (номер державної реєстрації 0107UU000771) та Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011-2015 р.р. у межах теми «Методологічні та нормативно-правові засади організації освіти з фізичної культури та кадрового забезпечення у сфері фізичної культури і спорту».

Мета дослідження – виявити стан сформованості емоційно-ціннісного компонента валеологічної компетентності студентів-медиків.

Організація і методи дослідження. У дослідженні брали участь 440 студентів медичних коледжів (м.Івано-Франківськ, м.Коломия). Для визначення рівня сформованості емоційно-ціннісного компонента валеологічної компетентності використовували психологічні методи дослідження. Адже сучасна людина може реалізувати себе тільки в тому випадку, якщо вона має достатній рівень психічної енергії, що визначає її працездатність, і в той же час достатню пластичність, гармонійність психіки, що дозволяє адаптуватися до суспільства, бути адекватною до його вимог. Ці критерії є основними при характеристиці психічного стану та діагностиці психічного здоров'я [1].

Результати дослідження. У частині дослідження стану сформованості емоційно-ціннісного валеологічного компонента визначалося ставлення студентів до засобів фізичного виховання, як вагомого чинника зміцнення власного здоров'я, так і ставлення до інших людей. З цією метою проводилося анкетування за методикою Н.О. Земської (2012) та М.К. Голубенка (2011).

Результати дослідження засвідчили, що найчисельніша група студентів (55,1 %–57,2 %) виявила високий інтерес до фізичного виховання. Середній рівень інтересу простежується у 33,1 % першокурсників, 32,4 % другокурсників і 31,2 % третьокурсників. Низький рівень інтересу виявлено від 9,7 % до 12,1 % респондентів перших – третіх курсів.

Вищевисвітлені дані переконливо доводять, що під час навчання студентів у медичних коледжах з кожним роком спостерігається зниження їхнього інтересу до фізичної культури.

Засвідчений високий інтерес до занять фізичною культурою у значної частини студентів ще не засвідчує про їх ставлення до рухової активності та систематичне використання засобів фізичної культури в особистісній життєдіяльності. З цією метою простежимо за ставленням студентів до занять у спортивних секціях.

Так на питання «Чи займались Ви раніше у спортивній секції?» 22,3 % майбутніх медичних працівників відповіли «так». Проте 77,7 % – призналися, що не займались раніше. Тому дивно, що серед 440 опитаних незначна їх частина, а саме: 3,9 % студентів першого курсу, 3,4 % – другого і 3,5 % – третього відповіли, що мають спортивний розряд з одного з видів спорту.

Переважна більшість студентської молоді хотіла б займатися у спортивних секціях: 55,8 % – першого курсу; 55,2 % – другого; 52,5 % – третього курсів. Разом з цим, важливо зазначити, що з кожним навчальним роком бажання студентів знижується і різниця між першим і другим курсами становила в середньому близько 3,3 %. Викликає інтерес прояв емоційно-вольового ставлення респондентів першого-третього курсів медичних коледжів до занять фізичною культурою.

Аналіз даних засвідчив, що найчисельніша група студентів (65,6 % першого курсу, 68,3 % – другого і 65,2 % – третього) займаються фізичною культурою в медичних коледжах із великим бажанням. Разом із цим, значна частина опитаних, а це 34,8 % першокурсників, 31,7 % другокурсників і 34,8 % студентів третього курсу зізналися, що відвідують заняття без особливого бажання.

На запитання «Як часто Ви пропускаєте заняття з фізичної культури?» відповідь студентів була такою: практично не пропускають занять – 74,7 % студентів першого курсу і відповідно 75,2 % та 70,9 % другого і третього курсів; зізнались, що пропускають заняття 3–4 рази на семестр 25,3 % студентів першого курсу, 24,8 % – другого і 29,1 % – третього курсу.

Серед респондентів перших – третіх курсів, які приходять на заняття з фізичної культури без бажання чи пропускають їх більше п'яти разів на семестр – не виявлено.

IV. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

Аналіз матеріалів дослідження самооцінювання студентами перших–третьох курсів медичних коледжів власного стану здоров'я за останні роки засвідчив, що більше її половина (53,2 % першого курсу, 52,4 % другого курсу та 50,4 % третього курсу) вважали, що покращився. Разом з цим, 42,9 % студентів першого курсу та 44,1 % і 46,1 % відповідно другого і третього курсів вважають, що їх стан здоров'я залишився без змін, а 3,9 % респондентів першого, а також 3,4 % і 3,5 % другого і третього курсів вказали на погіршення.

На питання «Чи відчуваєте Ви втому після занять у ВНЗ?» суттєвої різниці у відповідях студентів першого–третього курсів не спостерігалось: сказали «так і досить швидко» 18,8 % опитаних першого курсу, 17,2 % й 17,0 % – другого і третього курсів відповідно; відповіли «дуже рідко, практично ніколи» 14,9 % студенток першого курсу, 15,2 % і 14,2 % респондентів другого і третього курсів.

Аналіз матеріалів анкетування засвідчив, що студенти медичних коледжів добре усвідомлюють значення фізичного виховання для зміцнення здоров'я. Так на питання «Яка, на Вашу думку, повинна ставитися мета до фізичного виховання у вищих закладах освіти?» суттєвої різниці між відповідями респондентів першого–третього курсів не спостерігалось. Із 440 опитаних студентів вказали на «зміцнення здоров'я» 59,7 % першокурсників; 58,6 %, 61,0 % – майбутніх медичних працівників другого і третього курсів. Разом з цим, невелика різниця у показниках спостерігалась під час відповіді, де студенти вибрали спрямування «формування рухових умінь і навичок» – лише 14,3 % студентів першого курсу, 15,2 % другого і 15,6 % – третього курсів, і «підвищення рівня фізичного розвитку і фізичної підготовленості» – відповідно 27,3 %, 26,2 % і 24,1 % опитаних.

Також незначна частина молоді (7,8 % першого курсу, 6,9 % другого курсу і 6,4 % третього курсу) вбачала спрямування мети фізичного виховання у ВНЗ на розвиток моральних, вольових та естетичних якостей особистості.

Викликає занепокоєння, що жоден із студентів першого–третього курсів серед дев'яти запропонованих відповідей на вищеназване питання не зупинився на відповіді «формування потреб і мотивів до регулярних занять фізичною культурою», хоча із вищеподаних даних далеко не всі респонденти систематично займаються руховою активністю.

Численні дослідження сучасних вчених [2, 3, 6], власні дослідження переконливо доводять, що важливою умовою ставлення особистості до занять фізичною культурою мають мотиви. Аналіз результатів дослідження засвідчив, що найбільш поширеним мотивом до занять фізичною культурою серед студенток медичних коледжів є «зміцнення здоров'я» (середній показник становив $55,2 \% \pm 2,6 \%$ осіб). Проте викликає стурбованість, що з кожним роком їх відсоток зменшується, а різниця між першим і третім курсом становила 4,0 %.

Значна частина опитаної молоді (середній показник $56,6 \% \pm 3,2 \%$) відвідує заняття з фізичної культури для поліпшення власної фізичної підготовленості. На мотив «Мати гарну будову тіла» вказали в середньому 23,3 % респондентів. При цьому найбільш він виражений у студентів другого курсу (29,0 %), відповідно в опитаних першого і третього курсів становить 19,5 % і 21,3 %. Лише незначна кількість опитаних мотивом занять фізичною культурою вважала «Оволодіння технікою видів спорту» (13,6 % першого курсу, 16,6 % другого курсу і 14,9 % третього курсу).

Значна частина студентської молоді (31,2 %) відвідує заняття через бажання уникнути неприємностей, пов'язаних із пропуском занять, що викликає занепокоєння і засвідчує про недостатнє усвідомлення респондентами оздоровчого впливу рухової активності на організм людини.

IV. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

Серед мотивів до занять фізичною культурою 24,1 % студентів другого курсу назвали «інтерес до викладача». Натомість різниця у відносно незначних показниках опитаних першокурсників (16,2 %) і студентів третього курсу (17,7 %) становить 1,5 % на користь останніх.

Ці дослідження засвідчили, що основними причинами, які заважають студентам займатися спеціально організованою оздоровчою фізичною культурою для 55,9 % \pm 0,3 % анкетованих є нестача вільного часу.

Доводиться констатувати, що серед причин, які не дозволяють займатися фізичними вправами у щоденному побуті 14,3 % першокурсників, 15,2 % студентів другого курсу і 14,9 % третього курсу вказали на відсутність умов та спортивних секцій у медичному коледжі, які б їх зацікавили (11,0 %; 12,4 %; 9,2 % відповідно). Разом з цим, 10,8 % \pm 0,4 % назвали поганий стан здоров'я, 19,1 % \pm 2,1 % – признались, що не мають компанії для занять фізичними вправами, а в середньому для 4,0 % респондентів займатися руховою активністю не дозволяє їх фінансова неспроможність та 3,6 % відзначили, що відчують себе здоровими, тому і не займаються фізичною культурою.

Оцінювання рівня міжособистісних стосунків студентів першого–третього курсів медичних коледжів, що проводилося за опитувальником М.К. Голубенка, дало можливість більш предметно висвітлити прояв емоційно-вольових якостей респондентів. Вони простежувалися через рівень стосунків між одноклассниками, іншими особами навчально-виховного процесу, інтерес та задоволення від навчання, спілкування в колективі, взаємодопомоги, вражень студентів від оздоровчих заходів, які проводяться в коледжі.

Аналіз матеріалів дослідження засвідчує, що для 45,5 % першокурсників; 51,0 % студентів другого курсу та 44,0 % – третього курсу навчання в коледжі приносить їм задоволення, що відповідає високому рівню. Подобається навчатись у коледжі відповідно 51,9 % студентам першого курсу; 46,9 % – другого курсу; 53,3 % – третього курсу.

На запитання «Чи задоволені Ви стосунками зі своїми одноклассниками?» відповіді були неоднозначними: високий рівень притаманний був у середньому 38,8 % студентам (39,6 % – на першому; 44,8 % – на другому; 31,9 % – на третьому курсах); достатній – в середньому 39,9 % опитаних (30,5 %; 31,1 %; 38,3 % першого–третього курсів відповідно). Відповіді значної частини респондентів (29,2 % першого курсу; 21,1 % другого курсу і 29,8 % третього курсу) відповідали критичному рівню.

Кількість студентів, які переконані, що навчальна група, в якій вони здобувають освіту, є дружною і згуртованою в середньому становить 20,8 % респондентів (високий рівень). При цьому, різниця в показниках між першим і третім курсом дорівнює 6,5%, а між другим і третім курсом 11,9%. Виходячи з вищесказаного, напрошується думка про те, що з кожним роком навчання студентів у медичних коледжах погіршуються міжособистісні стосунки в навчальних групах.

На запитання «Чи задовольняють Вас стосунки з викладачами?» більша частина респондентів (середній показник 56,1 %) дала позитивну відповідь, що відповідала достатньому рівню, 12,0 % вказали, що «дуже подобається» та 17,9 % – «не подобається, дуже погані».

Не можуть залишитися поза увагою результати, які розкривають доброзичливість у ставленні студентів і викладачів один до одного.

Аналіз матеріалів дослідження засвідчив, що лише незначна частина респондентів (16,9 % першого курсу; 17,2 % другого курсу; 19,1 % третього курсу) оцінила їх високим рівнем. Разом з цим, спостерігається достовірне зниження частки студентів третього курсу (27,0 %), які мали достатній рівень, порівняно з першого

IV. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

(42,2 %) та другого (45,5 %) курсами ($\chi^2 = 7,69$; $p < 0,05$). Мало місце зростання частки студентів третього курсу з критичним і недопустимим рівнями. Різниця між першим і третім курсами становила 5,9 % і була дещо вищою (7,8 %) між другим і третім курсами.

У середньому 14,6 % студентів (13,0 % студентів першого курсу; 10,3 % – другого курсу; 20,6 % – третього курсу) відповіли, що ні їхні одногрупники, ні вони, не готові прийти один одному на допомогу в разі потреби.

При цьому різниця між частками студентів першого і другого курсів становила 7,6 %, а другого і третього – 10,3 %, що підтверджує тенденцію до погіршення стосунків між суб'єктами навчально-виховного процесу в умовах ВНЗ. Це зумовлено, на наш погляд, браком у сучасних студентів емпатійних якостей (співчуття, співпереживання), уміння розуміти емоційний стан, переживання іншої людини, що має бути, на нашу думку, однією із найважливіших якостей медичного працівника.

Сьогодні не можуть залишитися поза увагою результати відповідей студентів на питання «Чи задоволені Ви оздоровчими заходами, які проводяться у Вашому коледжі?». Лише незначна частина (середній показник 18,1 %) респондентів відповіла «цілком задоволена», що відповідало високому рівню; 26,8 % заявили, що вони задоволені оздоровчими заходами у медичному коледжі. Разом з цим, викликає стурбованість відповідь 20,8 % першокурсників, 14,5 % студентів другого і 29,8 % – третього курсів, які заявили, що їм «не подобається», «не задоволені», «не погоджуються» із якістю проведення оздоровчих заходів у їх навчальних закладах. Це зумовлює потребу піднесення на якісно новий рівень спортивно-оздоровчу роботу в медичних коледжах.

Узагальнені результати розподілу за рівнем міжособистісних стосунків майбутніх медиків засвідчили, що з першого (22,1 %) по третій (14,2 %) курси достовірно зменшується їх кількість з високим рівнем міжособистісних стосунків.

Аналіз вищевисвітлених окремих складових міжособистісних стосунків студенток переконливо доводить їх недостатню обізнаність з шляхами саморегулювання (володіння собою, самоконтролю, керування своїми емоціями) та брак емпатійних здібностей комунікативного досвіду щодо взаємодії в соціумі в контексті як самозбереження, так і збереження здоров'я інших людей.

Узагальнені показники стану сформованості емоційно-ціннісного компонента (рис.1) переконливо доводять, що в студентів третього курсу домінує критичний рівень із середнім показником ($50,6 \pm 0,50$) %.

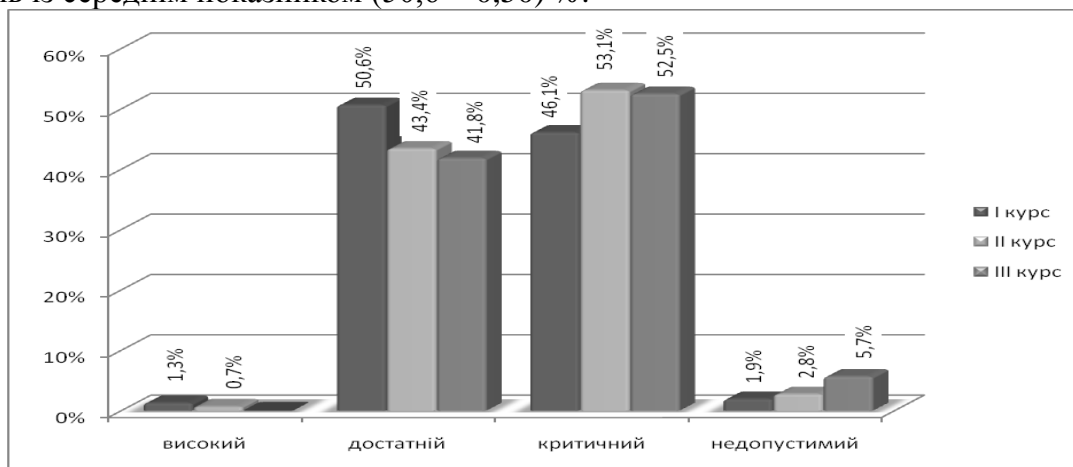


Рис. 1. Розподіл студенток медичних коледжів за рівнем сформованості емоційно-ціннісного компонента залежно від року навчання

IV. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

При цьому, суттєвих розбіжностей у результатах не спостерігається: різниця в розподілі за рівнями сформованості між студентами першого і третього курсів становила 6,9 % у сторону збільшення останніх.

Другу позицію зайняли студентки з достатнім рівнем, де різниця часток між респондентами першого і третього курсів становить 8,8 %, а між другим і третім курсами – 1,6 %.

Високий рівень сформованості емоційно-ціннісного компонента мали тільки 1,3 % першокурсників і 0,7 % – другокурсників, серед студентів третього курсу такі були відсутні.

Отримані результати у цій частині дослідження відображають (емоційно-ціннісні) особистісні почуття студентів, які пов'язані зі ставленням до фізичного виховання, до себе й суб'єктів навчально-виховного процесу.

Негативна тенденція, яка простежувалася під час аналізу матеріалів дослідження, обумовлюється, на наш погляд, переживаннями, пов'язаними з погіршенням стану фізичного здоров'я та психічного самопочуття.

Висновки

1. Розподіл студенток медичних коледжів за рівнем ставлення до фізичної культури засвідчує, що на всіх трьох курсах домінує критичний рівень (80,5% на першому курсі; 77,2% на другому курсі; 76,6% на третьому курсі).

2. Оцінка міжособистісних стосунків суб'єктів навчально-виховного процесу засвідчує про тенденцію до їх погіршення: з першого (22,1%) по третій (14,2%) курси достовірно зменшується їх кількість з високим рівнем ($p < 0,05$).

Перспективи подальших досліджень лежать у площині вивчення ефективності розробленої авторської моделі формування валеологічної компетентності у студентів медичних коледжів у процесі фізичного виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апанасенко Г.Л. Санологія (медичні аспекти валеології) : підруч. для лікарів, слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти / Г.Л.Апанасенко, Л.М.Попова, А.В.Магльований. – Л. : Кварт, 2011. – 303 с.
2. Вінтонюк Ю.В. Формування мотивації до здорового способу життя у студентів / Ю.В.Вінтонюк // Здоровий спосіб життя : зб. наук. ст. – Л., 2007. – Вип. 25. – С.12–16.
3. Замятина Н.В. Ценности и мотивы студентов – будущих врачей по формированию собственного здоровья / Н.В.Замятина, В.Б.Мандриков // Актуальные проблемы и перспективы развития физической культуры в образовательных учреждениях: материалы городской науч.-практ. конф. – Волгоград, 2009. – С. 103-106.
4. Земська Н.О. Особистісна компетентність студентів до здорового способу життя : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02. «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Н.О.Земська. – Івано-Франківськ, 2012. – 20с.
5. Інтегрована програма – шлях до покращення підготовки студентів з хірургії / [Л.Я.Ковальчук, А.Д.Беденюк, В.В.Мальований та ін.] // Проблеми інтеграції в медичному вищому навчальному закладі : міжвуз. навч.-метод. конф., (Тернопіль, 27 травня 1999 року). – Т., 1999. – С. 113 – 115.
6. Карпюк І. Ю. Динаміка мотиваційних уподобань студентів щодо фізичної культури / І.Ю.Карпюк // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. моногр. / за ред. С.С.Єрмакова. – Х., 2006. – № 2. – С. 50–55.
7. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти / О.Овчарук // Стратегія реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики. – К. :

- К.І.С., 2003. – С. 13–41.
8. Остафійчук Я.Ф. Інтеграційний підхід в становленні валеологічних компетенцій студентів-медиків / Я.Ф.Остафійчук, Г.В.Презлята, Б.М.Мицкан // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 11 – С. 62-66.
9. Швець І.Є. Міжпредметна інтеграція – запорука глибоких знань студентів / І.Є.Швець, В.Б.Панасюк, Д.Д.Склярик // Проблеми інтеграції в медичному вищому навчальному закладі : матеріали міжвуз. навч.-практ. конф., (Тернопіль, 27 травня 1999 року). – Т., 1999. – С. 49–50.

АНОТАЦІЇ

ДІАГНОСТИКА СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО КОМПОНЕНТА ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖІВ

Ярослав Остафійчук, Ганна Презлята, Богдан Мицкан

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Проведена діагностика стану емоційно-ціннісного компонента валеологічної компетентності студентів медичних коледжів, яка відображала рівень сформованості зазначеного компонента за ступенем задоволеності студентів навчанням у медичному коледжі, міжособистісними стосунками з одногрупниками, викладачами й оздоровчими заняттями фізичною культурою, що проводяться в коледжі, а також ставлення студентів до засобів фізичного виховання, як вагомого чинника зміцнення власного здоров'я.

Ключові слова: студенти медичних коледжів, фізичне виховання, валеологічна компетентність.

ДІАГНОСТИКА СОСТОЯНИЯ СФОРМИРОВАННОСТИ ЭМОЦИОНАЛЬНО-ЦЕННОСТНОГО КОМПОНЕНТА ВАЛЕОЛОГИЧЕСКОГО КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКОГО КОЛЛЕДЖА

Ярослав Остафійчук, Анна Презлята, Богдан Мицкан

ГВУЗ «Ивано-Франковский национальный медицинский университет»

ГВУЗ «Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника»

Целью исследования была диагностика формирования уровня эмоционально-ценностного компонента валеологических компетенций студентов медицинских колледжей, которая отображала состояние сформированности данного компонента за степенью удовлетворения студентов, как учебой в медицинском колледже, так и междуличностными отношениями с одногруппниками, преподавателями й оздоровительными занятиями физической культурой, которые проводятся в колледже, отношение студентов к средствам физического воспитания, как приоритетного фактора укрепления собственного здоровья.

Ключевые слова: студенты медицинских колледжей, физическое воспитание, валеологическая компетентность.

DIAGNOSTICS OF FORMATION OF EMOTIONALLY-VALUABLE COMPONENT VALEOLOGICAL COMPETENCE OF STUDENTS OF MEDICAL COLLEGE

Jaroslav Ostafychuk Anna Prezlyata, Bogdan Mytskan

SHEI "Ivano-Frankivsk National Medical University"

SHEI "Carpathian National University named after V. Stefanik"

Was performed the diagnostics of emotionally-valuable component of valeological competence of students of medical colleges, which reflects the level of development of this component of the degree of satisfaction of students studying in medical college, interpersonal relationships with classmates, teachers and health physical education that are held in college and the attitude of students to the means of physical education as an important factor in strengthening their health.

Keywords: students of medical colleges, physical education, valeological competence.